

REDACTIONEEL

Het eerste nummer van de tiende jaargang van het *Tijdschrift voor Mediageschiedenis* is weliswaar niet een dubbeldik jubileumnummer geworden, maar biedt wel de gebruikelijke aangename diversiteit aan onderwerpen en benaderingen van iedere voorjaarsaflevering. De artikelen vormen bovendien qua thematiek een afspiegeling van de *TMG*-inhoud van de afgelopen tien jaar: persgeschiedenis, representatie in media, (speel)filmgeschiedenis en ontwikkelingen in communicatietechnologie.

Het komt niet zo vaak voor dat *TMG* in haar mediageschiedenis verder teruggaat dan halverwege de negentiende eeuw, toen het verschijnsel massamedia voor het eerst zijn intrede deed. We zijn er dan ook trots op dat we dit mengelnummer kunnen openen met een bijdrage over de verspreiding van nieuws tijdens de Tachtigjarige Oorlog, met daarin aandacht voor de belangrijke rol die nieuws speelde tijdens de Spaanse belegeringen van Haarlem en Leiden. Marianne Eekhout gaat in haar artikel in op de diverse manieren waarop nieuws (inclusief door de vijand verzonden berichten) de belegerde steden bereikte en de burgers vaak moed gaf om stand te houden. Nieuws was essentieel voor het moreel en de stadsbesturen zetten dan ook allerlei middelen in om de communicatie in stand te houden, van boodschappers tot spionnen en duiven. Het belang van informatieverstrekking als voorwaarde voor publieke steun blijkt ook in de vroegmoderne tijd door de autoriteiten onderkend te zijn geweest.

Oorlog is ook de context van het tweede artikel in dit nummer: in oktober 1915 werd de Britse verpleegster Edith Cavell die in België een verpleegstersopleiding annex onderduikorganisatie leidde, door de Duitsers geëxecuteerd. Daarmee werd Cavell een echte heldin die tijdens de Great War allerlei propagandamogelijkheden bood voor de geallieerden c.q. de Britten. Na de oorlog bleek de executie van Cavell opnieuw bruikbaar om de Eerste Wereldoorlog te interpreteren en te herinterpreteren: van universeel anti-oorlogssymbool tot een voorbeeld van de desastreuze gevolgen van oorlog. Christjan Knijff analyseerde de verschillende representaties in een verrassend en af en toe verbijsterend betoog.

Cavell was vijftig jaar toen zij in 1915 stierf. De hoofdpersoon van het derde artikel, Adriëne Solser, was een Nederlandse tijdgenote van haar maar daarmee houdt de vergelijking tussen beide vrouwen dan ook op. Solser was een gevierd variété-, toneel- en filmactrice die in de jaren twintig grote populariteit genoot als hoofdrolspeelster in de succesvolle oer-Hollandse kluchtenreeks over

Bet, koningin van de Jordaan, die ze overigens ook zelf produceerde en registreerde. Filmhistorici mogen Solser tot nu toe ondergewaardeerd hebben, Annette Förster maakt hieraan een eind. In haar bijdrage positioneert zij het werk van Solser in contexten van vertoning en receptie die verder gaan dan film en filmvertoning als zodanig. Daarmee geeft zij Solser de positie die haar toekomt, namelijk als vakvrouw die flexibel reageerde op de voortdurend nieuwe eisen van het publiek en van de veranderende amuserswereld.

In de bijdrage van Tjarda Sixma staat de ontwikkeling van de beeldtelefoon centraal. De eerste Amerikaanse experimenten met dit communicatie apparaat vonden al in de jaren twintig van de vorige eeuw plaats, maar in Nederland duurde het nog een halve eeuw voordat de PTT met een eerste prototype op de markt kwam. Ook in de daaropvolgende decennia bleef de zoektocht naar gemedieerde nabijheid door middel van de beeldtelefoon doorgaan. Sixma heeft deze fascinerende zoektocht inclusief het ontstaan van allerlei nichemarkten voor het eerst in kaart gebracht.

Bernadette Kester & Tity de Vries